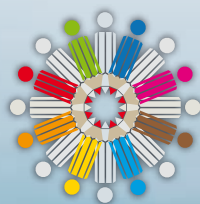

Jaarlijks Magazine Wetenschappelijke Bureau Onafhankelijke Politiek Nederland

LOCOMOTIE

*Verslag van de eerste 10 onderzoeken/
boeken uit de wb boekenreeks*

**DE ROL VAN ONS WATER
IN DE LOKALE POLITIEK**

EXPERT OPINIE WINDENERGIE

**ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE BIJ
GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN**

**ONAFHANKELIJKE
POLITIEK NEDERLAND**
Wetenschappelijk Buro

79 december 2021

Inhoudsopgave

3 Voorzitter over WB Boekenreeks “Zorgen voor een gelijk speelveld voor de onafhankelijke politici”	18 WB Boekenreeks nummer 5 Expert Opinie Windenergie
6 WB Boekenreeks nummer 1 De Ondersteuningsbehoefte van Lokale Onafhankelijke Partijen	21 WB Boekenreeks nummer 6 Expert Opinie Zonne-energie
9 WB Boekenreeks nummer 2 Best Practices Burgerparticipatie	23 WB Boekenreeks nummer 7 Expert Opinie Waterstof
12 WB Boekenreeks nummer 3 De Rol van ons Water in de Lokale Politiek	25 WB Boekenreeks nummer 8 Expert Opinie Omgevingswet
15 WB Boekenreeks nummer 4 Best Practices Verkiezingscampagnes	28 WB Boekenreeks nummer 9 Basisinkomen
	32 WB Boekenreeks nummer 10 Ondersteuningsbehoefte bij gemeenteraadsverkiezingen

Colofon

Uitgever

Locomotie is een uitgave van het
Wetenschappelijk Bureau
Onafhankelijke Politiek Nederland
(OPNL).

Redactieraad

John van Gorp
Durk Stoker
Walter Lennertz

Hoofdredacteur

Chris Tiekstra

Fotografie

Amrut Sijbolts
Studio Cyril
T-Force
OPNL archief e.a.

Vormgeving

T-Force Communicatieburo

Drukkerij

Drukkerij Roelofs

Oplage

4.000 exemplaren

Redactieadres

info@opnl.nl of
06 - 53 25 98 97

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

© Wetenschappelijk Bureau OPNL.
December 2021.

Voorzitter over WB Boekenreeks

“Zorgen voor een gelijk speelveld voor de onafhankelijke politici”

Het Wetenschappelijk Bureau van de Onafhankelijke Senaats-Fractie (OSF) is in 2020 gestart met een boekenreeks over actuele politieke onderwerpen. Inmiddels zijn 10 boekwerkjes uitgegeven en is de naam OSF vervangen door Onafhankelijke Politiek Nederland. John van Gorp is nog steeds voorzitter van het Wetenschappelijk Bureau OPNL en hij vertelt over de achtergronden van deze nieuwe werkwijze.

John van Gorp

“Het idee voor de boekenreeks is ontstaan toen wij binnen het wetenschappelijk bureau merkten dat er een kennisachterstand bestond bij lokale politici”, aldus John van Gorp. “Dat heeft alles te maken met de informatiestroom van de grote landelijke partijen richting hun achterban. Wij wilden het speelveld gelijk maken en kozen voor een reeks onderzoeken die uitmonden in boekwerkjes. Die boekjes zijn altijd van hetzelfde formaat en beginnen met de inleiding en conclusies. Door die te lezen is de politicus meteen op de hoogte van de hoofdlijnen. De diepere informatie vindt hij of zij dan in het tweede deel van het boek.”

“Een opvallend, maar vooral bewust verschil is dat wij de onderzoeken door gerenommeerde instituten laten uitvoeren en daarbij geen gewenste uitkomst aangeven. Het zijn daadwerkelijk onafhankelijke onderzoeken die vooral een zo breed mogelijk beeld over een onderwerp moeten schetsen. Zonder vooropgestelde mening, zodat de lokale politicus zijn

eigen mening kan vormen, maar wel op basis van geverifieerde, goed uitgewerkte informatie. Deze insteek maakt het mogelijk dat lokale politicus A op basis van het boekje tot een bepaald standpunt komt, terwijl lokale politicus B tot een andere conclusie komt. Beide politici zijn welkom binnen het platform OPNL en ze weten naast elkaar te bestaan.”

“Dit in tegenstelling tot de onderzoeken die landelijke partijen laten uitvoeren. Die zijn toch vaak vooraf al politiek belast en dwingen de lezer vaak een bepaalde, politieke richting op.”

“Wij weten dat de achterban van de Onafhankelijke Politiek Nederland heel breed georiënteerd is. Dat is ook een van de krachten van de onafhankelijke politiek. Wij laten de lokale politici vrij in hun opvattingen, zij bepalen het beleid binnen ons platform en zij bepalen onze inbreng in de Eerste Kamer.”

Hoe komt het Wetenschappelijk Bureau aan de onderwerpen en aan de onderzoekers is een logische volgende vraag.

Voorzitter Van Gorp; “De onderzoeken komen vanuit de aangesloten platformleden, zeg maar de provinciale partijen. Daarnaast komen er ook steeds meer aanvragen voor een nieuw onderzoek in de WB reeks binnen via de aangesloten lokale partijen.

Het merendeel van de aanvragen komt vanuit de onafhankelijke politici, maar er zitten ook vragen vanuit de bestuurders bij. Er zijn nu al 10 onderzoeken afgewerkt en nog twee in ontwikkeling. Daar komen ongetwijfeld nog een reeks aanvragen bij in het komende jaar. Het gaat ons niet om een zo hoog mogelijk aantal boeken, maar wel om het zo goed mogelijk in positie brengen van de lokale politici, door ze goed, uitgebreid en onafhankelijk te voorzien van relevante informatie.

Wie voert al die onderzoeken uit en wat is hun rol precies?

“Wij maken uitsluitend gebruik van gerenommeerde instituten zoals onderzoeksbureaus, universiteiten en hoge scholen. In het eerste jaar hebben een zestal verschillende onderzoeksteams hun bijdrage aan onze boekenreeks geleverd. Wij zoeken in ons netwerk steeds het best geoutilleerde bureau op een bepaald gebied. Toen wij de vraag kregen om een onderzoek te doen naar de voor- en nadelen van het basis-

Onderzoeken uitgevoerd door;

PLATFORM31

ECHT

inkomen, kwamen we automatisch uit bij de Vereniging Basisinkomen. Zij hoefden niet eens overtuigd te worden om een afgewogen verhaal met pro's en contra's te maken, dat gaven ze zelf al aan. Uiteindelijk resulteerde het onderzoek in een boekwerk vol interessante weetjes over het basisinkomen. Ik kan alleen maar hopen dat veel politici het lezen, want de informatie kan alleen maar helpen om tot een afgewogen standpunt te komen", zegt John van Gorp.

"De onderzoekers zijn vrij in de uitvoering van hun onderzoek, maar ze worden vooraf wel gewezen op de gewenste presentatievorm. Een korte inleiding voor de politici met wat minder tijd en dan een uitgebreid deel met zo veel mogelijk 'ins en

outs' over het onderwerp.

Daardoor ontstaat een duidelijk herkenbare boekenreeks. Niet te dik, maar met voldoende interessante inhoud om er van te kunnen leren en er politiek je voordeel mee te doen."

Hoe worden de boekwerkjes onder de lokale politici verspreid?

John van Gorp; "Wij drukken steeds 600 exemplaren die over de aangesloten provinciale partijen worden verdeeld. Zij zorgen dat de boeken bij de lokale politici terecht komen. Soms door ze op te sturen, soms op aanvraag."

"Een bijkomend voordeel is dat lokale politici die nog niet bij een platformlid van OPNL zijn aangesloten, de boekenreeks zien als een reden om alsnog aansluiting te zoeken.

De boekenreeks maakt namelijk direct duidelijk dat samenwerking binnen een platform voordelen biedt. Naast het feit dat elke partij haar zelfstandigheid kan behouden.

Dat is ook de kracht van ons netwerk."

Hoe ziet de toekomst er uit?

"Wij blijven uitvragen welke onderwerpen onze leden toegelicht willen hebben. Er komen dus zeker nog enkele boekjes aan, maar het is niet ons doel om elk jaar 10 nummers te maken. Het eerste jaar lagen er al enkele vragen op de plank en daarom ging het snel, maar we merken wel dat het veel energie, tijd en financiële middelen kost om deze WB boekenreeks te maken."

"Het belang zit niet in het aantal verschillende boeken en onderzoeken, maar in de kennis van de lokale politici. Daar willen wij een belangrijke bijdrage aan leveren. Zoals gezegd, ongekleurd, breed georiënteerd en vooral overzichtelijk. De aanvragen kunnen altijd naar ons gestuurd worden via wb@opnl.nl. Het bestuur van het wetenschappelijk bureau besluit vervolgens of er gehoor gegeven kan worden aan het verzoek. In ieder geval staat vast dat wij steeds tegen het einde van het jaar al onze nieuwe boekwerkjes kort beschrijven in onze Locomotie.

Dit jaar komen de eerste 10 boekjes aan bod. Voor leden zijn de boekjes ook digitaal in te zien op onze website, maar dan wel op het afgesloten deel.”

Waarom is er niet eerder begonnen met deze boekenreeks?

“Voorheen konden de platformleden wetenschappelijke onderzoeken aanvragen. Dat bleek in de praktijk een vrij uitgebreide klus te zijn die veel tijd en begeleiding vereiste, ook van het platformlid. Dat is eigenlijk niet goed van de grond gekomen.”

Bestuur WB

John van Gorp *Voorzitter*
johnvangorp@opnl.nl

Walter Lennertz *Secretaris*
walterlennertz@opnl.nl

Mark Faasse *Penningmeester*
markfaasse@opnl.nl

Durk Stoker *Bestuurslid*
durkstoker@opnl.nl

John Uffels *Bestuurslid*
johnuffels@opnl.nl

Amrut Sijbolts *Bestuurslid*
amrutsijbolts@opnl.nl

Ed Goossens *Bestuurslid*
edgoossens@opnl.nl

De voorzitter sluit af; “Ruim een jaar gelden hebben wij hierover binnen het bestuur van het wetenschappelijk bureau gesproken en toen kwam het idee van de boekenreeks op tafel. Dat ging redelijk spontaan, al was er toen al een aanvraag vanuit de Steunfractie om meer informatie over de energietransitie. Die dingen kwamen toen samen en daaruit is de boekenreeks geboren. Eigenlijk dus ook weer van onderop, zoals het hoort binnen de Onafhankelijke Politiek Nederland.”

**ONAFHANKELIJKE
POLITIEK NEDERLAND**
Wetenschappelijk Bureau

Gratis boekenreeks Wetenschappelijk Bureau

Het Wetenschappelijk Bureau Onafhankelijke Politiek Nederland (OPNL) brengt een opvallende reeks boeken uit die bedoeld zijn voor de onafhankelijke politici in Nederland. De uitvoering gebeurt door diverse toonaangevende instituten en specialisten. De inhoud is interessant voor bestuurders en politici van de provinciale en lokale partijen, afhankelijk van het onderwerp.

Aanvragen via wb@opnl.nl.

De Ondersteuningsbehoefte van Lokale Onafhankelijke Partijen

Onafhankelijke Politiek Nederland (OPNL) is in 2020 gestart met een heroriëntatie op de koers voor de toekomst van de onafhankelijke politiek.

De Startnotitie “Toekomst” met als ondertitel “Onafhankelijke Politiek op weg naar Groei” vormt de basisnotitie die door de Ledenraad van OPNL is vastgesteld. Eind 2020 is opdracht gegeven aan Necker van Naem tot een onderzoek naar de ondersteuningsbehoeften van lokale onafhankelijke politieke partijen.

Durk Stoker

OPNL voorzitter Durk Stoker heeft dit onderzoek intern begeleid, waarbij het Wetenschappelijk Bureau OPNL de formele opdrachtgever was. De voorzitter kijkt terug op het onderzoek. “De kernvraag die OPNL beantwoord wilde zien, voordat er sprake kon zijn van beleidsvorming, was het krijgen van inzicht in de daadwerkelijke behoeften die lokale onafhankelijke partijen hebben aan facilitering en ondersteuning.”

“Dat was een redelijke trendbreuk, want tot dit onderzoek bepaalden wij zelf wat volgens ons de behoeften aan ondersteuning bij de lokalen was. Gelukkig hebben wij begin 2020 ingezien dat die vraag toch echt uitsluitend door de onafhankelijke lokale partijen beantwoord kon worden.”

“Pas als de onderzoeksvraag is beantwoord kan beleid gemaakt worden om meer lokale partijen toe te laten treden tot de provinciale platformen voor onafhankelijke politiek. Op die

manier wordt de onafhankelijke politiek in Nederland versterkt, worden de provinciale onafhankelijke partijen groter en sterker, groeit OPNL en kan het aantal OPNL Senatoren toenemen.”

Bij OPNL staat democratisering van de politieke cultuur en structuur hoog in het vaandel. Men is ervan overtuigd dat politiek en overheid er zijn om burgers te dienen. Daarom wordt lokalisme gestimuleerd en ondersteund. Inbreng en bescherming van alle betrokkenen moet worden gewaarborgd. Daar ligt een taak voor de gemeenteraad en voor provinciale staten. Raadsleden en statenleden moeten immers de bewoners vertegenwoordigen, de beleidskaders stellen voor participatie en het gemeentelijk beleid controleren of er voldoende aandacht is besteed aan de stem en denkracht van de burger.

Conclusies

Het boek start met een aantal conclusies en aanbevelingen die voortkomen uit het onderzoek van Necker van Naem.

De Onafhankelijke Politiek Nederland en haar leden zetten zich via het Platform voor Onafhankelijke Politiek in voor lokale onafhankelijke partijen. Dit doen zij onder meer door het geluid van lokale partijen op provinciaal en landelijk niveau te laten doorklinken en deze partijen via hun eigen websites en een nieuwsbrief te informeren over relevante ontwikkelingen.

Uit de onderzoeksresultaten volgen een aantal conclusies over de ondersteuningsbehoeften van lokale onafhankelijke partijen en de rol die OPNL daarin zou kunnen vervullen:

1. Veel lokale onafhankelijke partijen hebben behoefte aan nadere facilitering en ondersteuning, maar krijgen die (nog) niet.

Lokale onafhankelijke partijen die de vragenlijst hebben ingevuld, geven in overgrote meerderheid aan dat ze behoefte hebben aan nadere facilitering en ondersteuning.

Dezelfde partijen geven over het algemeen ook aan dat ze op dit moment geen facilitering of ondersteuning ontvangen van iemand anders dan de gemeente waarin ze actief zijn. Dit is in lijn met de bevindingen van eerdere onderzoeken

en suggereert dat veel lokale onafhankelijke partijen een onvervulde faciliterings- en ondersteuningsbehoefte hebben.

2. Lokale onafhankelijke partijen hebben in de eerste plaats behoefte aan hulp bij praktische zaken, daarnaast aan ondersteuning bij kennisvergaring en -deling.

De resultaten van het onderzoek suggereren dat lokale onafhankelijke partijen vooral behoefte hebben aan facilitering van en ondersteuning bij praktische zaken, zoals het werven van leden, fondsenwerving, het voeren van verkiezingscampagnes en het scouten van kandidaat raadsleden en kandidaat bestuurders.

In mindere mate hebben de partijen ook behoefte aan beleidsinhoudelijke kennis en informatie over het wetgevingsproces. Daarbij valt op dat partijen met veel leden andere behoeften lijken te hebben dan partijen met weinig leden; de eerste groep partijen heeft vooral behoefte aan hulp bij praktische zaken, de tweede aan ondersteuning bij kennisvergaring en -deling.

3. Lokale onafhankelijke partijen ontvangen facilitering en ondersteuning het liefst op een laagdrempelige en vrijblijvende manier.

Indien gevraagd naar de wijze waarop ze facilitering en ondersteuning graag zouden ontvangen, geven lokale

partijen de voorkeur aan een website of naslagwerk, gevolgd door het volgen van een training of cursus. Op enige afstand volgen landelijke of provinciale bijeenkomsten, een nieuwsbrief, contact met andere partijen en een helpdesk. Daarmee lijken de partijen een voorkeur uit te spreken voor faciliterings- en ondersteuningsmiddelen die laagdrempelig zijn, in die zin dat ze geen grote inspanning vragen. Ook lijken partijen middelen te prefereren waar ze een beroep op kunnen doen als ze daar behoefte aan hebben en in die zin vrijblijvend zijn.

4. OPNL kan een rol vervullen in het faciliteren en ondersteunen van lokale onafhankelijke partijen, maar niet primair als belangenbehartiger.

De naamsbekendheid van de OSF/OPNL is goed; een meerderheid van de ondervraagde lokale onafhankelijke partijen heeft op zijn minst gehoord van de OSF/OPNL.

Tegelijkertijd zijn partijen niet of nauwelijks bekend met de verschillende manieren waarop OPNL hen op dit moment faciliteren of ondersteunen en is hun interesse in deze faciliterings- en ondersteuningsmiddelen beperkt. Beduidend meer interesse hebben de partijen in nog te ontwikkelen middelen, zoals het organiseren van thema-bijeenkomsten over regionale thema's, het doen van kiezers- of ander onderzoek en het verstrekken van campagnemateriaal.

Titel

De Ondersteuningsbehoefte van Lokale Onafhankelijke Partijen

Ondertitel

Een onderzoeksrapport

Aanvrager

OPNL Ledenraad

Onderzoeksvraag

Zoek uit wat de lokale partijen in Nederland aan ondersteuning wensen

Boek gericht op

Ledenraad en bestuur OPNL en besturen aangesloten platformleden

Onderzoekers

Necker van Naem

D.J. Jacobs MSc, Dr. S. van Zuydam,

P.W. Steenbergen MSc, J.S. Lambregts MSc

en F. van Kooten MSc.

Publicatie

Maart 2021, oplage 600 exemplaren, 68 pagina's

Daarmee lijkt er voor OPNL zonder meer een rol weggelegd in het faciliteren en ondersteunen van lokale onafhankelijke partijen. Wel valt op dat sommige partijen erg beducht zijn op initiatieven die een duidelijk politiek karakter hebben en inbreuk maken op de eigenheid en zelfstandigheid. Het ligt dan ook voor de hand dat de vraag naar facilitering en ondersteuning kleiner zal zijn als OPNL zich al te nadrukkelijk opwerpt als belangenbehartiger en groter als zij zich weet te presenteren als een neutrale samenwerkingspartner.

Aanbevelingen

Deze conclusies geven aanleiding tot een aantal aanbevelingen over het verder ontwikkelen van de wijze waarop OPNL de lokale onafhankelijke partijen faciliteert en ondersteunt:

1. Vergroot de bekendheid met OPNL.

De eerste stap naar een groter bereik onder lokale partijen, is het kiezen van een geschikt medium. Een keuze voor OPNL heeft een aantal voordelen; de naamsbekendheid van OPNL is goed en de huidige facilitering en ondersteuning vindt via dit kanaal plaats. Dit maakt het makkelijker om lokale onafhankelijke partijen te bereiken en zorgt ervoor dat het bestaande aanbod simpelweg kan worden uitgebouwd.

Toch zijn er ook goede redenen om voor een andere naam te kiezen. De naam 'Onafhankelijke Politiek Nederland' in combinatie met 'Platform voor Onafhankelijke Politiek' heeft bijvoorbeeld een wat neutralere uitstraling en belichaamt meer dan de OPNL regionale en lokale eigenheid.

Een dergelijke keuze vereist echter wel een investering in de vindbaarheid. Zonder een goede naamsbekendheid is de kans klein dat de lokale onafhankelijke partijen mogelijkheden tot facilitering en ondersteuning weten te vinden. Uit het onderzoek blijkt dat het wellicht het effectiefst is om OPNL in de markt te zetten als Platform voor Onafhankelijke Politiek.

2. Zet in op een bredere verspreiding van bestaande, laagdrempelige ondersteuningsmiddelen.

Hoewel de interesse in bestaande vormen van facilitering en ondersteuning kleiner is dan die van nog te ontwikkelen middelen, geeft een niet verwaarloosbaar deel van de ondervraagde partijen aan (zeer) veel interesse in te hebben in vormen als de website, het blad 'Locomotie' en de nieuwsbrief. Het feit dat een groot deel van de partijen nog niet bekend is met deze faciliterings- en ondersteuningsmiddelen, biedt wat dat betreft kansen.

Door bestaande faciliterings- en ondersteuningsvormen breder te verspreiden, kan met een relatief kleine inspanning een (veel) grotere groep lokale onafhankelijke partijen worden bediend. Daarbij in het bijzonder inzetten op laagdrempelige vormen, zoals de website en de nieuwsbrief, heeft twee voordelen; een bredere verspreiding van deze faciliterings- en ondersteuningsmiddelen brengt relatief weinig kosten met zich mee en deze middelen lijken goed aan te sluiten op de behoeften van lokale onafhankelijke partijen.

3. Ontwikkel nieuwe, vrijblijvende faciliterings- of ondersteuningsmiddelen en organiseer deze zoveel mogelijk lokaal.

De grootste kansen om het bereik van OPNL onder lokale onafhankelijke partijen te vergroten, bevinden in het ontwikkelen van nieuwe faciliterings- en ondersteuningsmiddelen.

Naast hulp bij praktische zaken, zoals het maken van campagnemateriaal, lijken deze partijen vooral geïnteresseerd in middelen die kennisvergaring en -deling mogelijk maken.

Het organiseren van regionale themabijeenkomsten of (regionale) bijeenkomsten voor lokale onafhankelijke partijen en het faciliteren van (kiezers-)onderzoek lijkt dan ook de meest effectieve manier om een grote groep lokale onafhankelijke partijen beter te bedienen.

Vrijblijvendheid en een lokaal karakter zouden daarbij voorop moeten staan; als facilitering en ondersteuning worden gezien als een poging om lokale onafhankelijke partijen te verenigen, is de kans groot dat een deel er geen gebruik van zal maken.

Best Practices Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is een essentieel onderdeel van het Nederlandse democratische bestel. Actieve en betrokken burgers zorgen namelijk voor vernieuwing, daadkracht en focus in beleids- en besluitvorming. Bovendien zorgt die betrokkenheid voor draagvlak voor beleid en besluiten. Wie dus bewoners goed wil betrekken, zorgt meteen dat beleids- en besluitvorming door hen wordt ondersteund en versterkt.

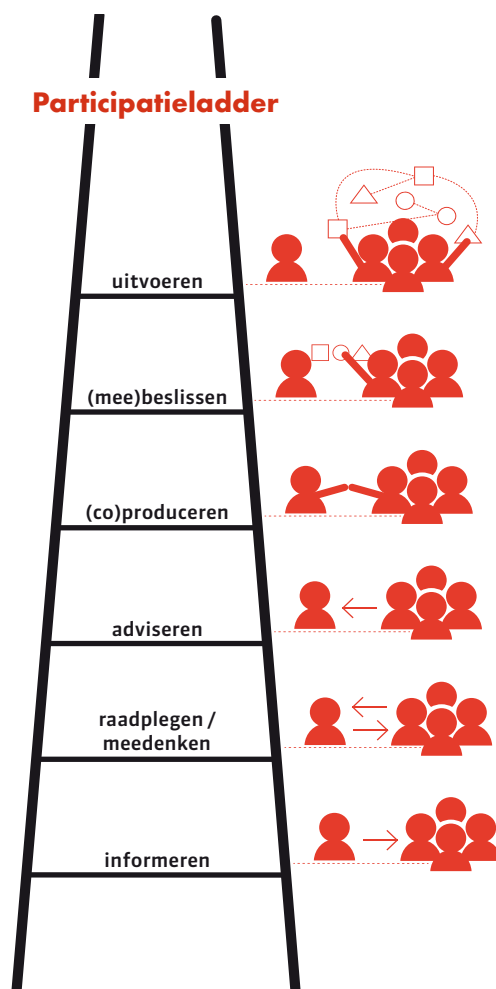
John van Gorp is voorzitter van het Wetenschappelijk Bureau OPNL. Hij vertelt waarom burgerparticipatie belangrijk is voor onafhankelijke politici.

“Wij vertegenwoordigen de onafhankelijke politiek in Nederland. Ons belangrijkste uitgangspunt is dat de politiek er voor de burgers is. Daarom staan wij voor Regiopolitiek, dat er van uitgaat dat de besluitvorming zo veel mogelijk bij de laagste bestuurslaag wordt gelegd, zo dicht mogelijk bij de burgers. Daarbij zijn wij ook steeds op zoek naar de menselijke maat in een inclusieve samenleving.”

“Het onderwerp burgerparticipatie past daar perfect in en ik ben blij dat wij als wetenschappelijk bureau deze onderzoeksvraag hebben ontvangen. Na enig uitzoekwerk kwamen wij uit bij Platform31. Deze kennis- en netwerkorganisatie ziet de trends in stad en regio. Zij verbindt beleid, praktijk en wetenschap rondom actuele vraagstukken en komt tot een aanpak waarmee bestuurders, beleidsmakers en uitvoerders direct aan de slag kunnen, zoals ze zelf zeggen. Niet geheel toevallig hadden zij ook al flink wat ervaring met diverse vormen van burgerparticipatie.”

“Terugkijkend naar het complete proces ben ik erg tevreden met het onderzoek en vooral met de theoretische onderbouwing van het onderwerp. Dat was ook voor mij nieuw en plaatst burgerparticipatie beter in het politieke speelveld. Vooral de door hen ontwikkelde participatieladder (pagina 8 in het boek) is zeer verhelderend.”

Het boek laat aan de hand van 21 participatievoorbeelden uit de praktijk zien welke kansen en valkuilen burgerparticipatie biedt. Daarbij is gekozen voor de volgende vijf actuele thema's: Bestuur, Energietransitie, Omgeving of Ruimtelijke Ordening, Wonen, Zorg en Welzijn.

Titel

Best Practices Burgerparticipatie

Ondertitel

Inspiratie voor lokale politici

Aanvrager

OFS Steunfractie en Ledenraad

Onderzoeksvraag

Zoek uit wat de beste voorbeelden van burgerparticipatie zijn, beschrijf deze in korte, heldere verhalen en zorg tot slot voor een theoretische onderbouwing van het begrip burgerparticipatie.

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

Team van Platform31

Publicatie

Maart 2021, oplage 600 exemplaren, 68 pagina's

PLATFORM31

De onderzoekers van Platform31 geven hun opvatting over de rol van burgerparticipatie in de lokale politiek.

“In Nederland kennen wij een lange traditie van het inzetten van burgerkracht. Ook hebben we altijd relatief veel vrijwilligers gekend. Door de jaren heen is die burgerparticipatie anders ingevuld. Eerst in het licht van democratisering van de besluitvorming, later in het licht van de ‘doe democratie’ en ‘participatiesamenleving’. Dit verandert discours betekent ook nieuwe manieren van sturing door de overheid, waarbij we als overheid niet alleen openstaan voor burgerinitiatief, maar burgerparticipatie ook stimuleren én faciliteren waar mogelijk.”

“Met deze uitgave wil OPNL raadsleden inspireren op het gebied van burgerparticipatie. Dat doen zij met handige, heldere handvatten, waaronder twee aanvliegroutes en drie aandachtspunten, en met 21 goede voorbeelden en nieuwe vormen van burgerparticipatie binnen vijf verschillende domeinen. Wij zijn blij dat wij aan dit boek hebben mogen meewerken”, aldus het onderzoeksteam van Platform31.

Samenvatting

Beleed wordt misschien bedacht in het gemeentehuis, maar uiteindelijk gaat het om de mensen daarbuiten: de bewoners van uw stad. Dat beleid en de genomen besluiten moeten hen

dienen en gaan hen raken. Denk aan lokale belastingen, verordeningen, ingrepen in de lokale ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling. Daarom is het belangrijk dat de gemeente niet slechts bewoners informeert over het gekozen beleid, maar hen ook raadpleegt en misschien om advies vraagt bij de totstandkoming van beleid. Steeds vaker zien we ook dat bewoners niet meer wachten op die vraag vanuit de overheid en zelf met eigen initiatieven komen om hun stad te verbeteren.

Vaak wordt de participatieladder gebruikt om de verschillende rollen die bewoners kunnen hebben in een bepaald (beleids- of besluitvormings)proces te verhelderen. De onderste treden van de trap weergeven de traditionele top-downaanpak, waarbij bewoners worden geïnformeerd en vervolgens worden geraadpleegd. Bij de derde trede, wanneer bewoners ook kunnen adviseren, start de omslag en wordt de burger meer als gelijkwaardige gesprekspartner gezien. Hoe hoger op de trede, hoe intensiever er samen wordt opgetrokken. Alleen bij de hoogste trede gaat het om een bottom-up aanpak, omdat hier bewoners zelf een initiatief organiseren.

Burgerparticipatie kan verschillende vormen aannemen. Het kan gaan om een brief aan bewoners (informeren) en om een enkele inloopavond om reacties te peilen (raadplegen), maar ook zelfgeorganiseerde initiatieven, zoals een wekelijkse

of maandelijkse koffieochtend voor ouderen, buurtcirkels, (online) ruil- of klussendiensten, vallen onder burgerparticipatie.

Ook zijn grootschalige en geformaliseerde burgerinitiatieven mogelijk, zoals wooninitiatieven van ouderen, wijkcoöperaties, zorgcoöperaties en bewonersbedrijven, buurthuizen en andere voorzieningen in eigen beheer. Sociale ondernemers kunnen dan ook betrokken zijn bij burgerinitiatieven. Burgerparticipatie kan ook leiden tot coproducties van overheid en bewoners samen.

Voor veel gemeenten is een flinke cultuurverandering nodig als zij bewoners daadwerkelijk als gelijke gesprekspartners willen beschouwen. Sowieso vraagt burgerparticipatie om een actieve, open houding van de gemeente. Belangrijk is dat de gemeente haar eigen gemeentelijke logica en organisatie opzij kan zetten en de logica en behoeften van de burger vooropstelt. Als raadslid kunt u kaders stellen en beleid controleren.

Mogelijke kaders

Burgerparticipatie wordt steeds belangrijker en met de komst van de nieuwe Omgevingswet zelfs verplicht bij bepaald beleid en bepaalde besluiten. Bewoners willen bovendien vaker inspraak bij beslissingen die hen aangaan. Draagvlak onder bewoners wordt dan ook belangrijker. Toch komt burgerparticipatie lang niet altijd vanzelf van de grond. Met welke beleidskaders creëert u ruimte voor participatie en betrokkenheid?

Kader 1: Sluit aan bij de wensen

De gemeente moet zoveel mogelijk aansluiten bij de motivatie en interesses van burgers. Daarom speelt de gemeente actief in op het stimuleren en/of faciliteren van vrijwilligerswerk. De gemeente kan ook bewoners helpen ontwikkelen, bijvoorbeeld via een cursusaanbod of coaching vanuit het wijkcentrum, om krachtiger mee te denken of zelf initiatieven te organiseren.

Kader 2: Gebruik sociale netwerken

De gemeente kan ook inspelen op de sociale netwerken in de stad en die koppelen voor een krachtige burgerparticipatie. De gemeente kan bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten organiseren voor vergelijkbare burgerinitiatieven. Ook kan de gemeente de contacten met andere organisaties en instanties bevorderen.

Bewoners kunnen 'participatiemoe' worden als ze vaak worden opgeroepen om mee te denken. Controleer daarom of uw gemeente niet te vaak inzet op burgerparticipatie op een bepaald thema.

Aandachtspunten

Burgerparticipatie kan van onschatbare waarde zijn, maar het kan ook vertragend werken of zelfs contraproductief wanneer niet goed hiermee wordt omgegaan. Inzetten op burgerparticipatie vraagt daarom om weloverwogen keuzes en grote zorgvuldigheid. Bewoners zijn namelijk veel mondiger geworden en kunnen boos of gefrustreerd raken wanneer ze het idee hebben dat te weinig met hun inbreng wordt of is gedaan. Let daarom op de volgende aandachtspunten:

Punt 1: Verwachtingsmanagement

Adequaat verwachtingsmanagement is essentieel voor een goede burgerparticipatie. De gemeente moet duidelijk zijn over welke rollen bewoners kunnen spelen in de beleid- en/of besluitvorming en in welke fasen.

Punt 2: Heldere en positieve taal

Burgerparticipatie zorgt dat de gemeente bewoners meeneemt en meekrijgt in beleids- en besluitvorming. Dat doet de gemeente door het hen zo makkelijk mogelijk te maken en op de juiste manier en toon aan te spreken. Ook waakt de gemeente voor negatieve, stigmatiserende termen en stereotyperingen als 'achterstandswijken' of 'uitkerings-trekkers'.

Punt 3: Inlevingsvermogen

Burgerparticipatie gaat over de bewoners écht zien en horen. Daarom is empathie, een blijk van betrokkenheid en van waardering voor die burgers onlosmakelijk verbonden aan participatie. Zo maakt een bezoekje van de wethouder duidelijk dat de gemeente waarde hecht aan het initiatief.

De Rol van ons Water in de Lokale Politiek

De vraag die centraal staat in het onderzoek dat de basis vormt voor dit derde boek in de WB boekenreeks is; “Wat moeten lokale onafhankelijke raadsleden weten over het onderwerp ‘water’ om tot gedegen en weloverwogen besluitvorming te kunnen komen?” Vanuit het Wetenschappelijk Bureau OPNL bestonden al warme banden met Klimaatverbond Nederland en bij navraag bleek men daar graag bereid te zijn dit onderzoek op te pakken. Petra Lettink, voorzitter van Klimaatverbond Nederland, snapte die vraag direct.

“Het beeld is vaak dat ‘water’ een relatief eenvoudig onderwerp is. Daarbij bestaat de indruk dat het in ons land, vanuit onze eeuwenoude strijd tegen het water, vast duidelijk geregeld is. Ook leeft bij veel mensen de gedachte dat ‘water’ helemaal geen politiek vraagstuk is. Het zijn deze aannames die in deze publicatie tegen het licht gehouden worden. Om alvast een tipje van de sluier op te lichten: water is een primaire levensbehoefte. Het is op heel veel manieren verweven met ons leven. En dat maakt het bij uitstek tot een politiek onderwerp: er valt veel te kiezen!”

Klimaatverbond Nederland is een vereniging van decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) die op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau werkt aan actief en impactvol klimaatbeleid. Klimaatverbond Nederland is een van de weinige maatschappelijke organisaties die zowel op het gebied van klimaatmitigatie en klimaatadaptatie – en het snijvlak van beide – actief is.

Klimaatverbond Nederland kijkt met een gedreven team enkele jaren vooruit naar wat er zich vanuit de huidige afspraken, als ook de doelen op de lange termijn zoals het Parijsakkoord, in het werkveld ontwikkelt. Wat worden de uitdagingen, waar moet aandacht voor zijn, wat is nodig om mogelijke drempels te slechten dan wel kansen te benutten?

Bij deze belangrijke vragen pakt Klimaatverbond Nederland haar rol als wegbereider door samen met leden en collega-organisaties klimaatvraagstukken te onderzoeken, te analyseren en ze om te zetten in concrete projecten, daarmee te pionieren en de opgedane kennis te delen.

De gemeenteraad is een zogenaamd ‘lekenbestuur’. De gedachte van OPNL is daarom dat gemeenteraadsleden weinig weten over dit onderwerp: raadsleden zijn geen inhoudelijke experts. Dat zegt uiteraard niets over de kwaliteit van raadsleden, of de kennis die individuele leden wel degelijk kunnen hebben over dit onderwerp.

‘Water’ speelt tegelijkertijd steeds vaker een rol in de raden. Gemeenteraadsleden worden geacht keuzes te maken, en besluiten te nemen. Colleges (ondersteunt door ambtenaren-apparaat) hebben al veel meer kennis en kunnen daardoor zonder veel inhoudelijke discussie hun plannen doorzetten. Maar ook die kennis is vaak (te) beperkt: “de waterschappen zorgen er immers wel voor”.

En waterschappen worden vaak pas betrokken bij besluitvorming als het basisbesluit, vanuit Ruimtelijke Ordening, al is genomen. In de praktijk kiezen waterschappen er dan meestal voor om niet het raadsbesluit te blokkeren, maar om via technische maatregelen de ‘waterbelangen’ aan te passen aan de wensen van de maatschappij.

Conclusies en aanbevelingen

De gemeenteraad zou de plannen rondom het onderwerp 'water' moeten wegen in het belang van de bevolking en daar wil OPNL bij helpen. Dit boekje begint met een overzicht van de beheerstructuur en de belangrijkste aanbevelingen. In de latere hoofdstukken wordt dieper op verschillende aspecten ingegaan.

Ruimtelijke ordening: het bestemmingsplan (hoofdstuk 1.4)

1. Controleer als raadslid of de verplichte waterparagraaf goed is ingevuld.
Daarnaast kun je bij nieuwe plannen aandringen op het vanaf het begin betrekken van het waterschap. Let hierbij specifiek op het advies rondom de Europese Kaderrichtlijn Water. Maatregelen in het kader van deze richtlijn zijn een verantwoordelijkheid van alle betrokken overheden.
2. Controleer, in de buurt van de grote rivieren en het IJsselmeer, of er duidelijke kaarten zijn bijgevoegd waarop zichtbaar is gemaakt wie waar verantwoordelijk is (gemeente, waterschap, Rijkswaterstaat).

Bodemdaling: verzilting aan de kust (hoofdstuk 4.2)

3. Om mogelijke toekomstige problemen met polders in de gemeente te voorkomen kun je het college vragen of opdracht geven om de situatie, samen met het waterschap, goed in kaart te brengen. Speelt dit risico in de gemeente? Zo ja, op welke termijn? Hoe groot is het risico, en welke

maatregelen zijn er nodig? Juist als dit tijdig in beeld wordt gebracht kunnen maatregelen weloverwogen genomen worden en gefaseerd worden uitgevoerd om kosten te beperken.

4. Gemeenten kunnen samen met burgers, ondernemers (agrariërs), waterschappen en de provincie een open dialoog opstarten. Daarin kan besproken worden over hoe de polder kan worden behouden, met kansen voor bewoners en ondernemers, terwijl er naar een stabiele, houdbare situatie van de natuurlijke situatie wordt toegewerkt. Dit zijn complexe discussies die veel tijd vergen!

Water en landbouw: gevolgen beheersing grondwaterspiegel (hoofdstuk 4.3)

1. In bijlage 1 staan mogelijke keuzes die de gemeente op dit terrein kan maken.

Verdroging op hoge(re) zandgronden (hoofdstuk 4.4)

1. Wees (meer) bewust dat ruimtelijke keuzes gemaakt door een gemeente een relatie hebben met bodem en water;
2. Geef bij het opstellen van een Omgevingsvisie, Omgevingsplannen, etc. een verbreed kader mee. Dus niet alleen over woningbouw, bedrijfslocaties en de ontwikkelingspotentie van de landbouw, maar ook nadrukkelijker over het verband tussen wat een bewoner of ondernemer doet met bodem en water. Je kan ook vragen of het waterschap bevraagd wordt om dit kader mee te geven.

Titel

De Rol van ons Water in de Lokale Politiek

Ondertitel

Een handreiking

Aanvrager

OFS Steunfractie en hun achterban in de waterschappen

Onderzoeksvraag

Wat moeten lokale onafhankelijke raadsleden weten over het onderwerp 'water' om tot gedegen en weloverwogen besluitvorming te kunnen komen?

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

Klimaatverbond Nederland

Publicatie

April 2021, oplage 600 exemplaren, 60 pagina's

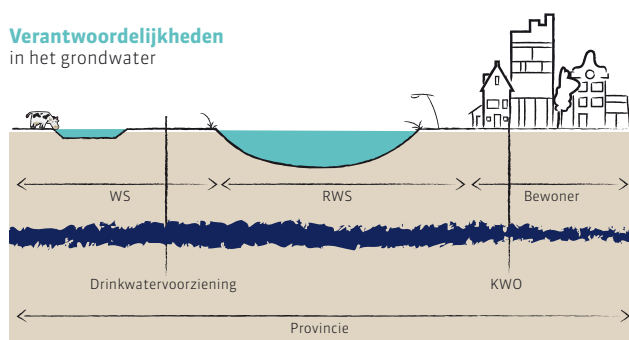
Grondwater voor drinkwater, hemelwater voor beregening?
(hoofdstuk 5.1)

1. Vraag om aandacht in de gemeenteraad voor bewuste omgang met hemelwater in de gemeente. En om het gebruik van drinkwater te beperken waar dat kan. Betrek daarbij zowel de rol van bedrijven als bewoners. Benut de kansen die ontstaan bij de (her-)inrichting van een gebied.

Bijvoorbeeld:

Als er aan de riolering gewerkt gaat worden om de riolering te scheiden, er klimaat adaptieve maatregelen genomen worden en voorkomen wordt dat hemelwater direct in het oppervlaktewater komt en dit vervuult.

Verantwoordelijkheden
in het grondwater

Legenda

WS = waterschappen

KWO = Koude Warmte Opslag

Hitte en tropische buien: aanleggen buffers, verkoeling in steden
(hoofdstuk 5.2)

1. Benader de rioleringsopgave niet alleen vanuit de grotere piekbelasting tijdens buien, maar combineer het met het creëren van koele plekken in dorpen en steden. En benut zoveel mogelijk regenwater om het groen gezond te houden.
2. Benut de kansen die ontstaan bij de (her-)inrichting van een gebied, bijvoorbeeld als er aan de riolering gewerkt gaat worden.
3. Laat in beeld brengen (via kaarten) wat de afstand is van bewoners tot een koele plek in de openbare ruimte.

Best Practices Verkiezingscampagnes

De gemeenteraadsverkiezingen van 2022 staan voor de deur. Of een partij al decennia bestaat of net om de hoek komt kijken; zo'n verkiezing blijft spannend. Vinden we de juiste kandidaten? Hebben we voldoende vrijwilligers? Is het programma aansprekend genoeg? Zijn onze speerpunten wel herkenbaar? En bovendien: waar halen we het geld en ideeën vandaan voor een mooie campagne?

In dit onderzoek zijn vijftien campagnes doorgenomen met gepassioneerde lokale politici en partijleden over hun ervaringen met de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Ze bieden een inkijkje in de werking van de partijen en de thema's die de raad en kiezers aanspreken. Lezers kunnen deze vijftien verhalen als spiegel gebruiken voor de eigen werkzaamheden in de aanloop naar de verkiezingen van 2022.

Het bestuur Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft kennis- en netwerkorganisatie Platform31 opdracht gegeven het onderzoek naar trends in stad en regio uit te voeren, o.a. op basis van de eerdere ervaringen bij onderzoeken in het kader van de WB Boekenreeks.

Conclusies en aanbevelingen

De persoon achter de partij

Het aantrekken van de juiste kandidaten voor de verkiezingen kost de ene lokale partij meer moeite dan de andere. Daarbij is de zoektocht naar partijtrekkers een stuk ingewikkelder. Het accent ligt vooral op een sterk karakter, minder op het verbinden van mensen. Meerdere geïnterviewden hebben (mede) hun lokale partij opgericht, vaak uit ontevredenheid over de wijze waarop de overheid met hen of bepaalde issues omging. De kandidaatstellingsprocedure brengt soms een talent dat kan doorgroeien, tegelijk is het ook oppassen voor te veel kapiteins op één schip. Timing is van belang bij wisselingen van de wacht. Een stevig bestuur kan zorgen dat alle neuzen dezelfde kant op staan.

Aanbeveling:

voorkom een te grote afhankelijkheid van één persoon.

Partijopbouw

De basis van een goede campagne is een partijorganisatie die op orde is. Politiek vergt bepaalde competenties en vaardigheden, zoals uithoudingsvermogen.

Indirect leren en daarmee investeren in een nieuwe generatie kandidaten kan met het openstellen van de fractievergaderingen voor leden en het instellen van zogenaamde schaduwfracties (actieve leden die betrokken worden op bepaalde thema's). De kennis en ervaring die zij daarmee opdoen, zorgt dat deze kandidaten later ooit makkelijker toetreden tot de fractie.

Campagne

Het is verstandig te werken met een draaiboek voor de campagne.

Op basis van een draaiboek is het makkelijker inschatten hoeveel inzet nodig is.

Titel

Best Practices Verkiezingscampagnes

Ondertitel

Inspiratie voor lokale politici

Aanvrager

WB bestuur

Onderzoeksvraag

Hoe zagen de verkiezingscampagnes van de aangesloten lokale partijen eruit, wat ervaart men zelf als leermomenten en wat kunnen de overige partijen daarvan leren?

Boek gericht op

Bestuurders platformleden OPNL en bestuurders aangesloten onafhankelijke partijen

Onderzoekers

Platform31

Publicatie

Juni 2021, oplage 600 exemplaren, 128 pagina's

Eén partij concentreerde duidelijk de campagne in de laatste weken voor de verkiezingen, vanuit het idee dat het weinig ruimte laat voor andere partijen om te reageren op de voorstellen waarmee in de campagne wordt gekomen.

Neem verkiezingsresultaten van meerdere verkiezingen door op het niveau van stembureaus. Dit geeft een beeld van waar de kern van het electoraat zit.

Keuzes maken over wat de partij wil betekenen, geeft ook richting aan de identiteit van de partij. Daarbij wordt vaak gekozen om aan ombudsmanpolitiek te doen. Voor veel kiezers zijn de wegen in het gemeenteland redelijk ondoorgrondelijk. Een politieke partij en haar fractie kunnen helpen de juiste weg te vinden. Wel is verwachttingsmanagement belangrijk: belofte ondersteuning, geen (gegarandeerde) resultaten.

Op lokaal niveau is het niet altijd makkelijk om voldoende middelen te vinden voor de campagne. Gebruikelijk is een afdracht vragen van de raadsleden, vaak een percentage van de maandelijkse raadsvergoeding (of wethouders vergoeding). Politieke partijen kunnen een ANBI-status aanvragen, waardoor dit soort afdrachten van raadsleden voor hen aftrekbaar zijn van de belastingen.

Aanbeveling:

maak afspraken met kandidaten over een vaste afdracht voor het campagnefonds.

Permanente campagne

Uit de praktijkverhalen blijkt dat verkiezingen niet worden gewonnen wanneer alleen in de laatste weken voor de verkiezingen de weg naar de kiezer wordt gevonden. De meeste lokale partijen geven aan dat het verstandiger is om altijd, ook in niet-verkiezingsjaren, de kiezer op te zoeken.

Een jaarlijkse flyer in de brievenbus van elke bewoner kan helpen. Daarin kunt u laten zien wat u afgelopen periode hebt gedaan en bereikt hebt en welke ambities (nog) niet zijn behaald (zorg hierbij voor goede argumenten).

Aanbeveling:

wees permanent zichtbaar bij bewoners en leg openbaar verantwoording af.

Veel lokale partijen geven ruimte aan persoonlijke campagnes. Bij de keuze van kandidaten wordt in veel gevallen geput uit mensen die lokaal actief zijn en een eigen gezicht en daarmee achterban hebben.

Uit de verkiezingsuitslagen blijkt dat partijen die wel ruimte bieden voor een persoonlijke campagne daarmee scoren wanneer zij het echt moeten hebben van die persoonlijke herkenbaarheid van hun kandidaten in die kernen.

Aanbeveling:

overweeg een persoonlijke campagne voor een select aantal kandidaten.

Zorg daarbij voor heldere partijkaders en uniformiteit van het materiaal.

Programma

Er is geen vast format voor een verkiezingsprogramma.

Vaak krijgt een commissie deze taak toebedeeld. Daarnaast zijn er ook volop partijen die 'ophalen' wat bij bewoners leeft.

Voor de kiezer werkt het goed om abstracte programmabeloften uit te werken naar concrete oplossingen: wat betekent dit op dorps-, buurt- en/of wijkniveau?

Aanbeveling:

maak een vertaalslag naar dorps-, wijk- en/of buurtniveau in het verkiezingsprogramma.

Kandidaten

Bij het opstellen van een kandidatenlijst komt meer kijken dan alleen kandidaten benaderen. De partij-identiteit moet weerspiegeld worden in het optreden van de fractie en kandidaten.

Bij verkiesbare plekken is het belangrijk kandidaten te hebben die specifieke kwaliteiten en/of expertise hebben. Het komt wel eens voor dat een kandidaat een grotere verkiezingswinst behaalde dan van tevoren ingeschat en dat een kandidaat in de raad kwam die daar eigenlijk niet helemaal voor geschikt was.

Aanbeveling:

bepaal waar de partij voor staat en hoe zich dat weerspiegelt in het profiel van de fractie en de kandidaten.

Inwerken kandidaten

Hoewel de maanden voor de verkiezingen druk zijn voor kandidaten, kan het geen kwaad om voor de verkiezingen en tijdens de raadsperiode het inwerken te ondersteunen. Dit kan met teamgerichte activiteiten, maar ook met trainingen en cursussen.

Aanbeveling:

begin vroeg met teambuilding, bij voorkeur al voor de verkiezingen.

Afscheid nemen

Kandidaten vinden is een opgave, maar op de juiste manier kandidaten kwijtraken is ook een kunst.

Jaarlijks beoordelingsgesprekken met raadsleden zorgt voor beter verwachtingsmanagement; zit deelname aan een volgende raadsperiode erin?

Aanbeveling:

steek tijd en voldoende voorbereiding in het goed afscheid nemen van raadsleden. Dit is van belang voor de rust binnen de partij.

Materiaal en kanalen

Het verkiezingsmateriaal moet een herkenbare huisstijl hebben. Dat blijkt uit alle interviews. Sommige partijen proberen met een ludieke actie aandacht te genereren. Bijvoorbeeld met een grote speelgoedtrein voor kinderen wanneer een thema zoals ov lokaal speelt.

Aanbeveling:

zorg voor een herkenbare huisstijl in de campagnemiddelen en overweeg ludieke giveaways.

Het precieze effect van sociale media is lastig te benoemen, maar moeilijk weg te denken in campagnes. Facebook, Twitter en Instagram worden het meest genoemd. Facebook geniet de voorkeur, omdat hier het gesprek met bewoners mogelijk wordt gemaakt.

Aanbeveling:

zorg dat ook de uitingen van de partij en kandidaten op sociale media passen bij de partij en de gehele campagne.

Expert Opinie Windenergie

Door het gebruik van fossiele brandstoffen voor de opwek van energie stoten we broeikasgassen zoals CO₂ uit. In het nationaal Klimaatakkoord is het doel gesteld om in 2030 de uitstoot van CO₂ met minimaal 49% te reduceren ten opzichte van 1990.

Windenergie is naast andere hernieuwbare energiebronnen, een belangrijke pijler in het opwekken van duurzame energie. In de Nederlandse historie wordt er al lange tijd gebruik gemaakt van energie opgewekt door kleinere windmolens, zoals de poldermolens en weidemolens. In de loop der jaren hebben windmolens zich ontwikkeld in moderne windturbines tot hoger dan 100 meter.

Windturbines zijn niet meer weg te denken uit het Nederlandse landschap en om de leefomgeving van zowel bewoners als natuur in acht te nemen zijn wettelijke regels en kaders opgesteld. Veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde bij plaatsing van windturbines, waar aantoonbaar aan moet worden voldaan. Onshore wind is een veelbelovende manier van energieopwekking, maar grootschalige implementatie heeft specifieke uitdagingen op het gebied van beleid, techniek en sociale integratie.

Het Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft in ECHT een partner gevonden om een serie van vier boekjes over de energietransitie te maken op basis van de mening van diverse experts op dit gebied. Deze serie boeken geeft de onafhankelijke politicus veel munitie, in de vorm van kennis, die van pas zal komen in de vele discussies die de komende jaren in de verschillende politieke arena's gevoerd zullen gaan worden.

ECHT

ECHT is een transitiebureau dat kennis, ervaring, vaardigheden en netwerk inzet voor bedrijven, onderwijs en overheid om de energietransitie te versnellen. ECHT werkt aan de versnelling van de energietransitie met een positieve, evenwichtige en resultaatgerichte aanpak met aandacht voor mens, samenleving en onze omgeving.

De *Sustainable Development Goals* zijn leidraad voor de aanpak van ECHT.

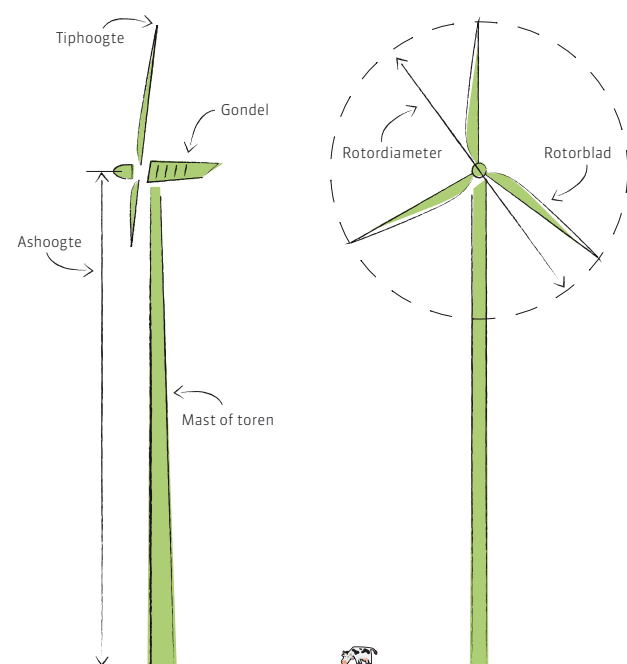

Het doel is een bijdrage leveren aan een duurzamere economie en maatschappij, waardoor *Earth Overshoot Day* elk jaar minder snel bereikt wordt.

Samenvatting

In het Parijs-akkoord is afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan 2 graden, ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Nederland heeft haar bijdrage opgesteld in het nationaal Klimaatakkoord, met als doel het terugdringen van CO₂ emissie in Nederland met 49% ten opzichte van 1990. Windenergie is een belangrijke pijler in het opwekken van duurzame energie.

De doelen opgesteld in het Klimaatakkoord veranderen het alledaagse leven voor burgers en bedrijven, we staan voor een reeks beslissingen die van invloed zijn op hoe we wonen, ons verplaatsen, wat we eten, de producten die we kopen en hoe we ons geld verdienen.

Eén van de doelen uit het Klimaatakkoord is het opwekken van 35 TWh hernieuwbare energie op land in 2030. Deze opgave ligt bij 30 aangewezen energie regio's.

Het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES) ondersteunt de regio's bij het maken van de Regionale Energie Strategieën (RES'en) door kennis te ontwikkelen en delen, procesondersteuning te bieden

en een lerende community te faciliteren.

De koers, inrichting en uitvoering van het NPRES wordt aangestuurd door overkoepelende overheidsinstellingen in samenwerking met het Rijk.

Participatie is een belangrijk onderdeel van de RES. Onder participatie wordt verstaan: het betrekken van, en op basis van gelijkwaardigheid in overleg gaan met, belanghebbenden over de locatiekeuze, ontwikkeling, bouw en exploitatie van een windproject.

Gemeenten en provincies worden in staat gesteld een goed plan met draagvlak op te stellen ten aanzien van kosten-effectiviteit, doelbereik, ruimtelijke inpassing en (impact op) het energiesysteem.

De eerste windparken verschenen in de jaren 90 op het boerenland, langs wegen en in grote wateren. Het vermogen van windturbines op land is gestaag door gegroeid tot vermogens van 7,5 MW per windturbine.

Ook de hoogte van windturbines zijn gegroeid. Op grotere hoogte waait het gemiddeld harder en is de energieproductie per windturbine hoger. Dit komt omdat het hoger boven de grond harder waait en hogere windsnelheden leveren een hogere energieproductie op.

Titel

Expert Opinie Windenergie

Aanvrager

OPNL Steunfractie

Onderzoeksvraag

Wat is de stand van zaken rondom windenergie in het kader van de Energietransitie?

Dit boek is een van een serie van 4 over de Energietransitie (boeken 5, 6, 7 en 8)

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

ECHT regie in transitie

Publicatie

Juni 2021, oplage 600 exemplaren, 68 pagina's

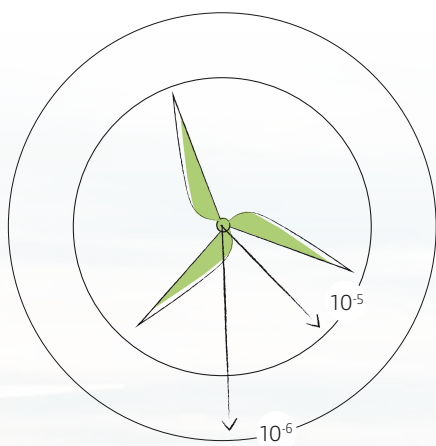
Inmiddels worden windturbines op land geplaatst met ashoogtes variërend van 90 tot 135 meter en reikt met het blad tot bijna 200 meter. Een gemiddelde windturbine in Nederland voorkomt de uitstoot van bijna 4.000 ton CO₂.

Dit is te vergelijken met de CO₂-uitstoot van 1.000 personenauto's die ieder 25.000 kilometers per jaar rijden.

Wanneer het langdurig hard waait ontstaan er energiepieken en kunnen congestieproblemen opdoen, dit is een ophoping of filevorming op het elektriciteitsnet.

Voor een optimaal gebruik van de toekomstige 35 TWh zal men ook op energiepieken moeten anticiperen door het verzwaren van het net, te combineren tussen opwerk van wind en zon of realiseren van opslag in de vorm van bijvoorbeeld waterstof, batterijen, gecombineerde lucht etc.

Veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde bij de plaatsing van windturbines waar aantoonbaar aan moet worden voldaan. Een windturbine moet voldoen aan wettelijke eisen en eisen van de vergunningverlenende beheerders zoals bijvoorbeeld Rijkswaterstaat. Ook vanuit het perspectief van de omwonenden zijn veiligheidseisen opgenomen. Daarnaast moet een windturbine eenmaal per jaar deskundig worden beoordeeld op noodzakelijke beveiliging.

Naast veiligheid is ook acceptatie van windenergie belangrijk. Om acceptatie te bevorderen is participatie binnen de omgeving een belangrijk onderdeel. Naast de wettelijke eisen waaraan een windpark moet voldoen, moet ook rekening worden gehouden met de impact en eventuele hinder op de leefomgeving van bewoners en waar nodig gemitigeerd.

Als naar belanghebbenden tijdig is geluisterd, als zij inbreng hebben kunnen geven in het proces en in het project rekening is gehouden met hun belangen en de door hen ervaren gevolgen, dan zal de omgeving de komst van het windproject makkelijker accepteren.

Expert Opinie Zonne-energie

Door het gebruik van fossiele brandstoffen voor de opwek van energie stoten we broeikasgassen zoals CO₂ uit. In het nationaal Klimaatakkoord is het doel gesteld om in 2030 de uitstoot van CO₂ met minimaal 49% te reduceren ten opzichte van 1990.

Zonne-energie lijkt een populair antwoord op de vragen vanuit de toekomstige energiebehoefte. Energieopwekking door zonnepanelen is niet meer weg te denken uit het Nederlandse landschap. Toch spelen er ook diverse vraagstukken. Voor een optimaal gebruik van het toekomstig opgesteld vermogen zonne-energie, zal men bijvoorbeeld ook op energiepieken moeten anticiperen door het verzwaken van het energienetwerk. Daarbij spelen ook ontwikkelingen in de windenergie een rol.

Het Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft in ECHT een partner gevonden om de serie van vier boekjes over de energietransitie te maken op basis van de mening van diverse experts op dit gebied. Deze serie boeken geeft de onafhankelijke politicus veel munitie, in de vorm van kennis, die van pas zal komen in de vele discussies die de komende jaren in de verschillende politieke arena's gevoerd zullen gaan worden.

ECHT

ECHT is een transitiebureau dat kennis, ervaring, vaardigheden en netwerk inzet voor bedrijven, onderwijs en overheid om de energietransitie te versnellen. ECHT werkt aan de versnelling van de energietransitie met een positieve, evenwichtige en resultaatgerichte aanpak met aandacht voor mens, samenleving en onze omgeving. De *Sustainable Development Goals* zijn leidraad voor de aanpak van ECHT. Het doel is een bijdrage leveren aan een duurzamere economie en maatschappij, waardoor *Earth Overshoot Day* elk jaar minder snel bereikt wordt.

Samenvatting

In het Parijs-akkoord is afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan 2 graden, ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Nederland heeft haar bijdrage opgesteld in het nationaal Klimaatakkoord, met als doel het terugdringen van CO₂-emissie met 49% ten opzichte van 1990.

In 1839 ontdekte de Franse natuurkundige Becquerel dat elektriciteit opgewekt kon worden uit zonlicht, ook wel het fotovoltaïsche effect (zon-PV) genoemd. De hoeveelheid zonnestraling, en de energie die daarbij wordt geleverd, is veel groter dan het energieverbruik in Nederland.

Daarom zijn er veel mogelijkheden voor zon-PV.

In 2019 groeide het totaal opgesteld vermogen van zon-PV met 2.265 megawattpiek (MWp) naar 6.874 MWp, een stijging van 49 procent ten opzichte van 2018.

In Nederland is er potentie voor een totaal opgesteld vermogen van 168.000 MWp voor zon-PV op gebouwen, land en infrastructuur. De zon is een bron van duurzame energie waarmee ook CO₂ uitstoot wordt bespaard. Met een zon-PV installatie van 10 zonnepanelen wordt 1400 kg CO₂ uitstoot per jaar voorkomen.

Dat is meer dan de CO₂-uitstoot door het elektriciteitsverbruik van een gemiddeld huishouden in een heel jaar.

Titel

Expert Opinie Zonne-energie

Aanvrager

OPNL Steunfractie

Onderzoeksvraag

Wat is de stand van zaken rondom zonne-energie in het kader van de Energietransitie?

Dit boek is een van een serie van 4 over de Energietransitie (boeken 5, 6, 7 en 8)

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

ECHT regie in transitie

Publicatie

Juni 2021, oplage 600 exemplaren, 64 pagina's

Voor een optimaal gebruik van het toekomstig opgesteld vermogen zon-PV, zal men ook op energiepieken moeten anticiperen door het verzwaren van het net, te combineren tussen opwek van wind en zon of het realiseren van opslag in de vorm van bijvoorbeeld waterstof of batterijen.

Veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde. Naast veiligheid is ook acceptatie van zon-PV belangrijk. Om acceptatie te bevorderen is participatie binnen de omgeving een belangrijk onderdeel. Maatschappelijke betrokkenheid van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en initiatiefnemers is een voorwaarde voor het slagen van de gezamenlijke ambities.

Onder participatie wordt verstaan: het betrekken van, en op basis van gelijkwaardigheid in overleg gaan met, belanghebbenden over de locatiekeuze, ontwikkeling, bouw en exploitatie van een project. Particulieren, ondernemers, MKB-ers of VvE's die zon-PV plaatsen moeten allen rekening houden met maatschappelijk draagvlak.

Voor gemeenten en provincies geldt dat zij een goed plan met draagvlak opstellen ten aanzien van kosteneffectiviteit, doelbereik, ruimtelijke inpassing en (impact op) het energiesysteem.

Expert Opinie Waterstof

In het nationaal Klimaatakkoord is het doel gesteld om in 2030 de uitstoot van CO₂ met minimaal 49% te reduceren ten opzichte van 1990. Om het gestelde doel voor 2030 te behalen zijn er veranderingen nodig in de manier waarop we energie opwekken en gebruiken. Het opwekken van hernieuwbare energie uit bronnen zoals zon en wind zijn hierin een belangrijke oplossing. Ook waterstof kan op veel vlakken een bijdrage leveren aan een CO₂ neutrale energievoorziening.

In het dagelijks leven staat waterstof bekend als alternatieve brandstof voor mobiele voertuigen. Waterstof is een energiedrager, daar zon en wind energiebronnen zijn. Energie wordt dus opgeslagen in waterstof.

Het opwerkpatroon van duurzame energie is niet altijd gelijk aan het energieverbruik in Nederland. Een overschot aan energie kan worden opgeslagen in waterstof en worden benut in tijden wanneer de energievraag te hoog is in relatie tot het energieaanbod. Om (groene) waterstof op grote schaal te kunnen benutten als energiedrager is een infrastructuur voor opwek, transport en distributie nodig wat uitdagingen op bijvoorbeeld het gebied van productiekosten en infrastructuur met zich mee brengt.

Waterstof is een veelbelovend wijze om grootschalig duurzame energie op te slaan en te gebruiken wat bijdraagt aan de doelstelling gesteld in het nationaal Klimaatakkoord.

Het Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft in ECHT een partner gevonden om de serie van vier boekjes over de energietransitie te maken. Deze serie boeken geeft de onafhankelijke politicus veel munitie, in de vorm van kennis, die van pas zal komen in de vele discussies die de komende jaren in de verschillende politieke arena's gevoerd zullen gaan worden.

ECHT is een transitiebureau dat kennis, ervaring, vaardigheden en netwerk inzet voor bedrijven, onderwijs en overheid om de energietransitie te versnellen. ECHT werkt aan de versnelling van de energietransitie met een positieve, evenwichtige en resultaatgerichte aanpak met aandacht voor mens, samenleving en onze omgeving. De *Sustainable Development Goals* zijn leidraad voor de aanpak van ECHT. Het doel is een bijdrage leveren aan een duurzamere economie en maatschappij, waardoor *Earth Overshoot Day* elk jaar minder snel bereikt wordt.

Samenvatting

Waterstof, een robuust geurloos, smaakloos en kleurloos gas, wordt gezien als een versneller voor de energietransitie. Waterstof komt ongebonden voor in de natuur. Het is een energiedrager, maar geen energiebron (zoals kolen, gas en olie). Dit is interessant vanwege de veelzijdigheid aan functies en rollen die waterstof kan aannemen.

Waterstof kan een systeemrol vervullen. Waterstof is een flexibele intermediair tussen alle productiewijzen en toepassingsmogelijkheden en kan daarnaast ook als opslagmiddel dienen. Middels waterstof kan een duurzaam, efficiënt, flexibel en geïntegreerd energie- en grondstoffen-systeem ontstaan met een betrouwbare mate van voorzieningszekerheid.

Het proces om van grondstoffen naar waterstof te komen vergt energie. Wanneer waterstof reageert met zuurstof, wordt er weer energie vrijgelaten. Tegenwoordig zijn er meerdere vormen van waterstofopwekking. Deze draaien allemaal om hetzelfde natuurkundige principe: het splitsen van moleculen tot waterstof.

Titel

Expert Opinie Waterstof

Aanvrager

OPNL Steunfractie

Onderzoeksvraag

Wat zijn de ontwikkelingen rondom waterstof in het kader van de Energietransitie?

Dit boek is een van een serie van 4 over de Energietransitie (boeken 5, 6, 7 en 8)

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

ECHT regie in transitie

Publicatie

Juni 2021, oplage 600 exemplaren, 56 pagina's binnenwerk

De duurzaamheid van waterstof is afhankelijk van de productiewijze. Zo is er grijze, blauwe en groene waterstof waarbij groene waterstof het meest energieneutraal is.

De transitie van grijs naar groen kan versneld worden wanneer er meer duurzame elektriciteit wordt opgewekt dan men in Nederland nodig heeft.

In de politiek wordt gewogen of de markt voor waterstof op gang kan worden gebracht door zo snel mogelijk te stoppen met produceren van grijze waterstof.

Dit kan bijvoorbeeld door de prijs van ETS te laten stijgen, waardoor fossiel opwekken en CO₂ rechtstreeks uitstoten via de schoorsteen, steeds duurder wordt.

Hierdoor wordt gestimuleerd over te gaan naar produceren van blauwe waterstof en uiteindelijk natuurlijk naar het produceren van groene waterstof, geholpen door productie van schone elektriciteit via windparken en zonnenvelden. In het huidige Klimaatakkoord is een kleine productie van blauwe waterstof afgesproken.

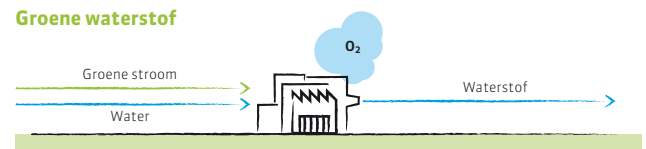
Primair zet het Klimaatakkoord -naast besparing- in op productie van schone (groene) elektriciteit.

De markt voor waterstof wordt interessant als bij piekproductie de overtollige stroom wordt ingezet voor de productie van waterstof. Dit houdt de prijs overeind en dient het milieu door meervoudige toepassing van energie; productie en drager.

Waterstof kan op veel vlakken een bijdrage leveren aan het CO₂ neutraal van de energievoorziening. Om (groene) waterstof op grote schaal te kunnen benutten als energiedrager is een infrastructuur voor opwek, transport en distributie nodig. Bij een toenemende vraag en aanbod van waterstof zou een deel van de aanwezige gasinfrastructuur daarvoor gebruikt kunnen worden.

De grote uitdagingen voor de toekomstige toepassing op grote schaal liggen met name op het gebied van kosten voor de productie en infrastructuur.

Groene waterstof

Expert Opinie Omgevingswet

Het omgevingsrecht bevat de regels voor de ontwikkeling en het beheer van onze omgeving. Gaandeweg, beginnende in 1810 met de Mijnwet, is het omgevingsrecht uitgegroeid tot een divers en complex geheel van wettelijke kaders.

De bestaande wetgeving is niet meer in overeenstemming met de huidige en toekomstige ontwikkelingen. Daarbij is er een ruimtelijke opgave om de doelstellingen te behalen in het nationaal Klimaatakkoord om in 2030 de uitstoot van CO₂ met minimaal 49% te reduceren ten opzichte van 1990.

De Omgevingswet zal zich meer richten op duurzame ontwikkeling en daarbij rekening houden met regionale verschillen, maatwerk in concrete projecten en het belang van vroegtijdige betrokkenheid van stakeholders bij projectbesluitvorming.

In de Omgevingswet is er meer decentrale ruimte om eigen beleidskeuzes te maken, er wordt dus meer verwacht van decentrale overheden. De Omgevingswet heeft veel te bieden maar de implementatie is cruciaal in een vloeiende overgang en gebruik van de nieuwe wet.

Dit boekwerkje (8 Expert Opinie Omgevingswet) vormt een geheel met de boeken 5 Expert Opinie Wind-energie, 6 Expert Opinie Zonne-energie en 7 Expert Opinie Waterstof. Samen vormen deze 4 boeken van het Wetenschappelijk Bureau OPNL een bron van informatie over het brede onderwerp Energietransitie.

Het Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft in ECHT een partner gevonden om de serie van vier boekjes over de energietransitie te maken op basis van de mening van diverse experts op dit gebied. Deze serie boeken geeft de onafhankelijke politicus veel munitie, in de vorm van kennis, die van pas zal komen in de vele discussies die de komende jaren in de verschillende politieke arena's gevoerd zullen gaan worden.

ECHT is een transitiebureau dat kennis, ervaring, vaardigheden en netwerk inzet voor bedrijven, onderwijs en overheid om de energietransitie te versnellen. ECHT werkt aan de versnelling van de energietransitie met een positieve, evenwichtige en resultaatgerichte aanpak met aandacht voor mens, samenleving en onze omgeving.

Samenvatting

In Nederland zal de komende jaren de aanspraak op grond en ruimte alleen maar groter worden. Het is noodzaak dat er een goed evenwicht is tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. Om de fysieke leefomgeving zo goed mogelijk in te richten, gelden er wetten en regels die in het omgevingsrecht staan.

Momenteel kent Nederland in het omgevingsrecht 26 wetten, 60 Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) en 75 ministeriële regelingen op het gebied van de leefomgeving. Dit is een divers en complex geheel van wettelijke kaders met weinig oog voor onderlinge samenhang in de regelgeving.

Sinds 2011 wordt er gewerkt aan een vereenvoudiging van het omgevingsrecht door één nieuwe alles omvattende wet: de Omgevingswet. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving en heeft een maatschappelijk doel om de fysieke leefomgeving in samenhang te benaderen, met meer integraliteit, betere besluitvorming, transparantie in de besluitvorming en kortere procedures.

Titel

Expert Opinie Omgevingswet

Aanvrager

OPNL Steunfractie

Onderzoeksvraag

Hoe staat het met de nieuwe omgevingswet en wat is de invloed van deze wet op de Energietransitie?

Dit boek is een van een serie van 4 over de Energietransitie (boeken 5, 6, 7 en 8)

Boek gericht op

Politici platformleden OPNL en aangesloten lokale politici

Onderzoekers

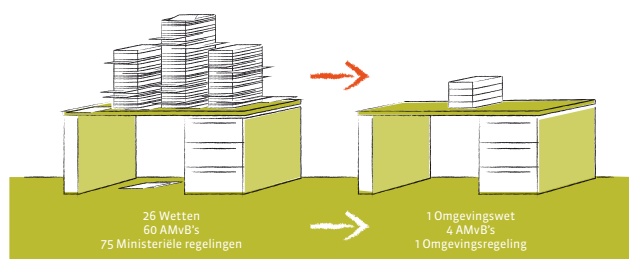
ECHT regie in transitie

Publicatie

Juni 2021, oplage 600 exemplaren, 56 pagina's

De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten: de omgevingsvisie (1), het omgevingsprogramma (2), de decentrale regelgeving (3) met het daaronder vallend omgevingsplan, waterschapsvordering en omgevingsvordering, de algemene Rijksregels voor activiteiten (4), omgevingsvergunning (5) en het projectbesluit (6).

Deze kerninstrumenten zijn allen voor gebruik of om op te stellen door de gemeente, sommige zijn (optioneel) voor de provincie, het waterschap of het Rijk.

De Omgevingswet herverdeelt de verantwoordelijkheden tussen overheidsorganen en de samenleving en is gebaseerd op het beginsel: decentraal, tenzij. Dit betekent dat de gemeente of het waterschap als eerste in actie komt tenzij er een overkoepelend belang is.

De gemeente stelt de invulling van de fysieke leefomgeving vast in het omgevingsplan. Per gemeente is er één omgevingsplan

welke invulling geeft aan de maatschappelijke opgaven uit de gemeentelijke omgevingsvisie. Het omgevingsplan vervangt de huidige bestemmingsplannen maar bevat ook regels uit lokale verordeningen en voormalige rijksregels die lokaal kunnen worden ingevuld. In feite komt er meer afwegingsruimte voor de gemeente.

Het Rijk of een provincie kan besluiten nemen over complexe projecten zoals het bouwen van windparken, zonneparken, en aanleggen van wegen of natuurgebieden.

De Omgevingswet brengt een omvangrijke stelselherziening met zich mee, die niet van de ene op de andere dag ingevoerd kan worden. Het duurt een aantal jaren voordat alle regelingen en instrumenten zodanig zijn ingericht dat er goed mee gewerkt kan worden.

De Omgevingswet komt met een digitale ondersteuning, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) om de wet- en regelgeving zichtbaar en bruikbaar te maken.

Het is een grote opgave om alle omgevingsdocumenten van overheden te vertalen voor toepasbaarheid in het DSO.

Daarnaast moeten alle betrokken instanties (gemeenten, provincies, kadaster, waterschappen, omgevingsdiensten) aangesloten worden op het DSO. Het invoeren van het DSO is dan ook een vertragende factor voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

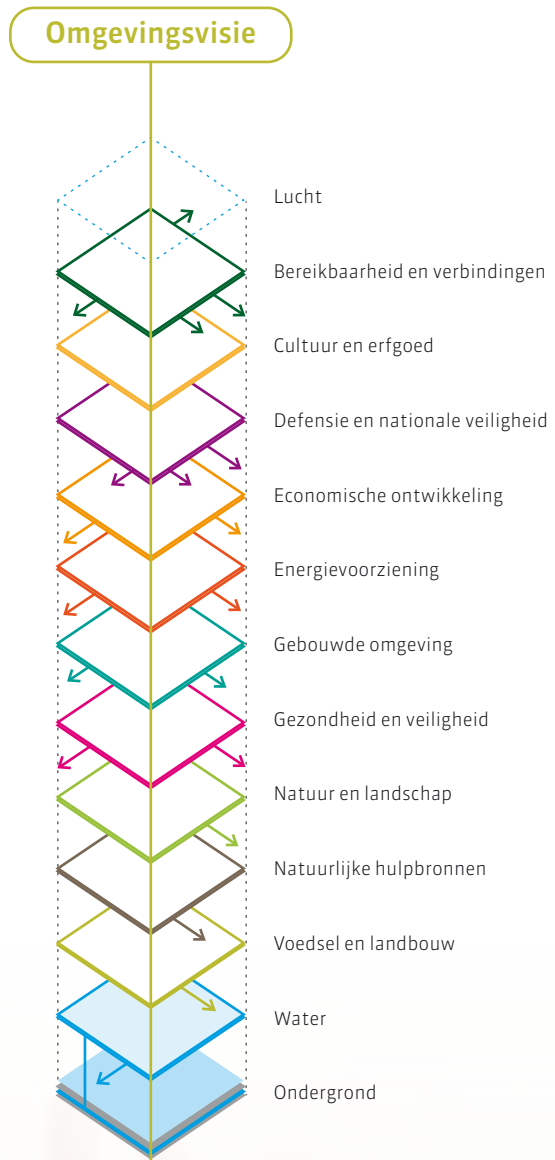
De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland op 1 januari 2022 maar dat wordt vermoedelijk september 2022.

Uit pilots van het ministerie van BZK blijkt dat energietransitie en ruimtelijke ordening verschillende werelden zijn die met elkaar in verband moeten worden gebracht.

De energietransitie is in ontwikkeling en moet nog consolideren op gebied van strategie, technologie, lokale inpassing en governance. Daar komt bovenop dat overheidsorganen met de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook moeten ondervinden hoe hier een concrete uitwerking aan te geven en ook de uitvoering hiervan te coördineren.

Uit de pilot van het ministerie van BZK blijkt volgens het TNO dat de lokale context en cultuur van een bestuur mede bepaalt welk instrument van de Omgevingswet het best passend is. Ook blijkt uit de pilots dat het cruciaal is dat disciplines samenkomen, vanuit ruimtelijke ordening en vanuit energie en duurzaamheid.

Voor hulpmiddelen voor implementatie van de Omgevingswet in de praktijk zoals staalkaarten en een casco verwijzen we naar het hoofdstuk Hulpmiddelen implementatie.

Basisinkomen

Het woord basisinkomen roept bij veel mensen verschillende associaties op. Sommigen zien het als een belachelijke utopie, anderen als een afschrikwekkende uitwas van het gedachtegoed van communisten, socialisten of neo-liberalen.

Wel intrigerend natuurlijk, dat een idee zowel communistische, socialistische als liberale wortels kan hebben en daardoor zowel door links als rechts kan worden afgewezen!

Tegenstanders komen ook snel met simpele tegenargumenten, bijvoorbeeld dat het onbetaalbaar is en dat iedereen er lui van wordt, waardoor onze maatschappij instort omdat het noodzakelijke werk niet meer gedaan wordt.

Maar er zijn ook uitgesproken voorstanders, die stellen dat vrijwel alle problemen opgelost zijn na invoering van basisinkomen. Het land van melk en honing is dan gerealiseerd.

Samengevat wordt er veel beweerd over basisinkomen zonder dat men er het fijne van weet. Het is als mogelijke oplossing ongekend voor veel problemen in onze samenleving.

In dit boek wordt positief-kritisch naar het idee basisinkomen gekeken. Geen ongenueanceerde propaganda en zeker ook geen veroordeling van het idee. De voordelen worden belicht, maar ook lastige kanten komen aan bod.

**Basisinkomen
Nederland**

Het bestuur van het Wetenschappelijk Bureau OPNL heeft de Vereniging Basisinkomen ingeschakeld om alle ins en outs over dit onderwerp aan het papier toe te vertrouwen. Op haar beurt heeft de vereniging onderzoeker Reyer Brons ingeschakeld om speciaal voor OPNL een actueel en zo compleet mogelijk overzicht van het onderwerp Basisinkomen te maken.

De Vereniging Basisinkomen (VBi) staat voor een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen! Basisinkomen is een maandelijks bedrag voor iedere burger, dat voldoende is om sober van te leven, zonder dat daar een verplichting tegenover staat en ongeacht het inkomen, vermogen of de samenstelling van het huishouden.

Reyer Brons studeerde Technisch Natuurkunde in Delft en is afgestudeerd in systeemtheorie. Hij heeft vooral betaald werk verricht in het management en financiering van universiteiten, achtereenvolgens bij de Nijmeegse universiteit, bij de koepelorganisatie VSNU (Vereniging van Universiteiten) en als adviseur en interimmanager. Thans verricht hij onbetaald werk voor het NPI (Netwerk Politieke Innovatie) en vooral voor de VBi (Vereniging Basisinkomen).

Samenvatting

Waar een wil is, is een weg

Basisinkomen krijgt iedereen. Het is hoog genoeg om bescheiden van te kunnen leven zonder betaald werk te doen.

Een meer precieze definitie:

Basisinkomen is een periodiek uitgekeerd en vrij besteedbaar bedrag voor iedere burger, dat voldoende is om volwaardig van te leven, zonder dat daar een verplichting tegenover staat en ongeacht het inkomen, vermogen of de samenstelling van het huishouden.

Er zijn in elk geval vijf belangrijke doelen die bereikt kunnen worden door invoering van basisinkomen:

1. De bestaanszekerheid van mensen wordt gegarandeerd.
2. De armoede en de armoedeval nemen af.
3. De vrijheid van mensen om zelf te kiezen hoe ze hun leven in willen richten neemt toe.
4. De overheidsbureaucratie wordt veel kleiner en het daar thans aan verbonden regime van controle en sancties verdwijnt.
5. De arbeidsmarkt verbetert doordat drempels naar de arbeidsmarkt tussen en de verschillende segmenten daarin, beduidend worden verlaagd.

Ook zijn positieve effecten op welzijn en gezondheid te verwachten.

Het idee basisinkomen is niet nieuw. We zien de eerste gedachten al in 1516 bij Thomas More die overheidssteun voor de armen nodig vond om diefstal als overlevingsnoodzaak uit te bannen. Twee eeuwen later legde Montesquieu de grondslag voor het denken over stelsels voor sociale zekerheid.

In de zeventiger en de tachtiger jaren van de vorige eeuw komt er een nieuwe opleving van de discussie over het basisinkomen in Noordwest-Europa en Noord-Amerika. In Nederland publiceerde de WRR een rapport waarin wordt gepleit voor een half basisinkomen. Bij de vorming in 1994 van de Paarse coalitie (de eerste coalitie in Nederland van een regering zonder

het CDA) stelden de onderhandelaars van de VVD'er Zalm en de PvdA'er Adelmund een langzame introductie van het basisinkomen voor, maar dat idee haalde het niet en het onderwerp raakte weer uit de gratie.

Pas door de wereldwijde financieel-economische crisis van 2008-2015 komt er weer belangstelling. Nu wereldwijd. De beweging voor basisinkomen is op dit moment groter dan ooit. Er zijn nu 35 nationale organisaties actief op alle vijf continenten.

Kenmerken van basisinkomen

Het ideale basisinkomen heeft 4 kenmerken:

1. Het is voor ieder individu
2. Er is geen toets op inkomen en vermogen
3. Er is geen plicht tot tegenprestatie
4. Het is hoog genoeg om van te leven

Dat basisinkomen voor iedereen moet zijn, sluit niet uit dat je bijvoorbeeld kinderen een lager bedrag geeft dan volwassenen. Ook zullen, zolang basisinkomen niet wereldwijd is ingevoerd, regels nodig zijn rond migratie. Hoe lang houdt een emigrant zijn basisinkomen, hoe snel krijgt een immigrant dat?

Titel

*Basisinkomen
Een ongekend alternatief*

Aanvrager

WB bestuur

Onderzoeksvraag

Wat is er tot nu toe bekend over het basisinkomen en wat is er nodig om dit in Nederland in te voeren?

Boek gericht op

*Politici platformleden OPNL en
aangesloten lokale politici*

Onderzoekers

*Reyer Brons, namens de Vereniging
Basisinkomen*

Publicatie

*Juli 2021, oplage 600 exemplaren,
140 pagina's*

Een spannende vraag is de vraag wanneer het basisinkomen 'hoog genoeg' is. Daar is ook geen definitief antwoord op te geven. Er circuleren meerdere bedragen. Hoe hoog het moet zijn hangt ook af van de vraag of allerlei noodzakelijke voorzieningen gratis zijn dan wel geheel of gedeeltelijk door de burger betaald moeten worden.

Arbeidsmarkt

De term werk wordt in het dagelijkse spraakgebruik ten onrechte vaak beperkt tot betaald werk. Het is echter uitermate tijd- en plaatsgebonden voor welk werk een samenleving op een bepaald moment wil betalen. Werk in de ruime zin van het woord zal altijd noodzakelijk blijven. Na invoering van basisinkomen moet er nog steeds van alles gebeuren, al dan niet tegen expliciete betaling.

Wat basisinkomen vooral doet is de fictie doorbreken dat alleen betaald werk nodig is om bestaansrecht te hebben. Iedereen krijgt voldoende om bestaanszekerheid op te bouwen en kan vanaf die springplank besluiten wat voor werk hij of zij gaat doen. Naar keuze onbetaald of betaald, en dan naar keuze met een vast of een flexibel dienstverband.

Uit alle experimenten met een basisinkomen blijkt dat mensen niet op de bank gaan zitten of in de hangmat gaan liggen. Wel zijn er groepen mensen die kiezen om minder betaald werk te zoeken, maar daar tegenover staan groepen die dat juist meer doen.

Financiering

Een individueel basisinkomen van circa € 900 per maand met een aanvulling van € 350 voor alleenstaanden en een kinderbasisinkomen van € 200 per maand is betaalbaar met zeer beperkte aanvullende lastenverhogingen (circa € 7 miljard, minder dan 1 % van het BBP).

Tabel 1: Globaal overzicht financiering basisinkomen

(bedragen in miljarden €)

varianten	midden	hoog
Bruto kosten	173	216
Besparingen	166	166
Extra dekkingen	7	50
Netto kosten	0	0

Daarbij kan de huur in de sociale sector verlaagd worden door de uitgaven voor de huurtoeslag daarvoor te gebruiken. De huidige uitgaven voor de kinderopvangtoeslag kunnen rechtstreeks naar de opvangcentra gaan.

Bij een individueel basisinkomen van € 1.250 per persoon is ruim € 40 miljard meer nodig. De kosten daarvan zouden

bijvoorbeeld deels opgebracht worden door een betaaltaks op financiële transacties in te voeren. Met 0,03 % van elke transactie levert dat al € 20 miljard op. Daarnaast zijn vele andere financieringsbronnen denkbaar.

Waar een wil is, is een weg.

Ethiek

Je voert basisinkomen in om ethische redenen. Onze huidige inkomens zijn voor een groot deel te danken aan de inspanningen van vorige generaties en voor een veel kleiner deel aan die van ons zelf. Onze regeringen staan toe dat openbare rijkdom een privé erfgoed wordt, waardoor een paar mensen krijgen waarvoor ze niks gedaan hebben. Een beter systeem is waar iedereen een deel krijgt van de eerder vergaarde rijkdom.

En andere invalshoek is de eis van wederkerigheid. Basisinkomen geeft mensen de gelegenheid te profiteren van de noeste arbeid van anderen. Dat gaat niet alleen op voor degenen die niet in staat zijn iets bij te dragen aan de samenleving, ook voor degenen die dat niet willen.

Weerstand tegen basisinkomen

In allerlei hoeken vind je weerstanden tegen basisinkomen als idee. Sommige feministen denken dat basisinkomen traditionele milieus de kans geeft de ondergeschikte rol van de vrouw te bestendigen. Vakbonden kunnen bang zijn hun greep op de arbeiders te verliezen.

Wetenschappers zijn intrinsiek nieuwsgierig en staan in principe open voor nieuwe denkbeelden, maar laten de theorieën over economie en arbeidsmarkt waarin ze zijn opgeleid, niet zomaar vallen. Mensen met hoge inkomens zijn beducht voor de nivellerende effecten van een basisinkomen.

Deze weerstanden zullen allemaal weersproken of gerelativeerd worden. Maar sommigen zullen hardnekkig blijven.

Politiek en overheid

Basisinkomen en democratie kunnen niet zonder elkaar. De democratie kan alleen goed werken als burgers economisch vrij zijn, en daardoor beschikbaar om de democratische samenleving tot bloei te brengen. Wanneer er in de elementaire levensbehoeften niet wordt voorzien, kunnen mensen geen onafhankelijke keuzes maken. Basisinkomen kun je zien als de voltooiing van de democratie. En het past bij alle politieke stromingen!

Basisinkomen is een heel simpel systeem waar weinig data voor hoeft te worden verzameld. Veel minder dan in het huidige stelsel voor sociale zekerheid en het systeem van de toeslagen. Er is dus slechts een relatief klein overheidsapparaat nodig.

Experimenten

Wereldwijd zijn er meer dan twintig experimenten rond basisinkomen gestart, waarvan een deel nog loopt. Experimenten zie je zowel in ontwikkelingslanden als in ontwikkelde landen. In Kenia is een groot experiment gestart met 30.000 deelnemers en een looptijd van tien jaar.

Bij geen enkel experiment tot nu toe zijn negatieve uitkomsten gebleken. Bestaanszekerheid neemt toe, evenals levensgeluk, gezondheid en vertrouwen. Kleine criminaliteit neemt af.

Naast experimenten zijn er ook langlopende vormen van een beperkt basisinkomen, met als belangrijk voorbeeld Alaska, de staat op de Noordwestelijke punt van Noord-Amerika. Daar bestaat sinds 1981 het Alaska Permanent Fund, dat wordt gevoed uit de olieopbrengsten. Jaarlijks wordt, als een soort dividend, aan alle inwoners een bedrag van \$ 1.000 à \$ 2.000 uitgekeerd. De hoogte fluctueert met de olieopbrengsten. Het heeft als positief effect dat het opleidingspeil en de gezondheid gunstiger zijn dan in de andere Amerikaanse staten. De arbeidsparticipatie is er niet minder.

Invoering

Basisinkomen kan op meerdere manieren ingevoerd worden. Je kunt beginnen bij bepaalde groepen:

1. Geef jongeren die 18 jaar worden een basisinkomen.
Dan is over circa 80 jaar het basisinkomen over de hele linie ingevoerd.
2. Vorm de AOW om tot basisinkomen en verlaag geleidelijk de leeftijd voor toetreding.
3. Een iets complexere variant is om heel specifieke doelgroepen aan te wijzen. Bijvoorbeeld gehandicapten of kunstenaars.
4. Actueel is dat een aantal politieke partijen de basisbeurs weer terug willen. Daarmee ontstaat dan een basisinkomen voor studenten.

Een andere benadering is stapsgewijs systematisch over de hele linie invoeren. Als begin kunnen we een basisinkomen voor iedere volwassene van bijvoorbeeld € 300 per maand invoeren. Dat kan dan daarna jaarlijks opgehoogd worden met € 100.

In plaats van een expliciete keuze worden er mogelijk paden ingeslagen in de richting van basisinkomen zonder dat als koers aan te duiden. Waarschijnlijk zal het woord basisinkomen zelfs vermeden worden.

Voor zover deze stappen de eerder genoemde doelen (bestaanszekerheid, afname armoede, vergroting vrijheid, vermindering bureaucratie en verbetering arbeidsmarkt) dichterbij brengen, kunnen voorstanders van basisinkomen dit toejuichen. Maar, zeker nog niet tevreden achterover leunen!

Conclusie

Basisinkomen is al een oud idee, het komt steeds weer terug en toch breekt het maar langzaam door. De ideologische tegenstand is steeds weer sterker gebleken.

Maar, de politieke steun en de steun onder de bevolking neemt overal geleidelijk aan toe, dus wellicht kan die tegenstand worden overwonnen.

De beweging voor basisinkomen is op dit moment groter dan ooit. Er zijn nu 35 nationale organisaties actief op alle vijf continenten.

Ondersteuningsbehoefte bij gemeenteraadsverkiezingen

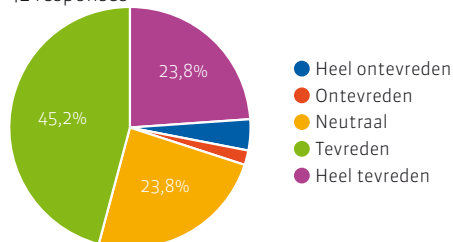
Senaatsfractie OPNL wilde graag een duidelijk beeld krijgen van de ondersteuningsbehoefte van lokale onafhankelijke partijen rondom verkiezingen krijgen en ook te weten komen hoe de leden van het platform voor onafhankelijke politiek hier optimaal op kunnen inspelen?

Een groep eindejaar studenten van de Tilburg University Bestuurskunde hebben dit onderzoek opgepakt door een uitgebreide enquête te ontwikkelen en te verzenden naar lokale onafhankelijke partijen in heel Nederland. Daarbij is getracht om partijen die al zijn aangesloten bij de leden van OPNL niet mee te nemen. Dit om een zo objectief mogelijk beeld te verkrijgen.

Vraag 6: Hoe tevreden is uw partij over uw laatste campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen?

42 responses

Conclusies

In totaal hebben 42 respondenten van lokale onafhankelijke partijen meegewerkt aan dit onderzoek. Zij hebben een vragenlijst ingevuld die laat zien dat lokale partijen op een aantal gebieden meer ondersteuning wensen.

Uit het onderzoek komt naar voren dat er met name een ondersteuningsbehoefte bestaat op twee overkoepelende gebieden; ondersteuning op financieel gebied en inhoudelijk advies gedurende de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Een groot deel van de lokale partijen blijkt behoefte te hebben aan een vorm van financiële ondersteuning gedurende de

campagne. Tijdens de campagne blijken partijen problemen te ervaren met het financieren van promotiematerialen, zoals flyers en posters.

Een deel van de partijen geeft aan een (te) grote achterstand op financieel gebied te ervaren ten opzichte van lokale afdelingen van landelijke partijen. Deze afdelingen blijken een grotere vorm van financiële ondersteuning te ontvangen dan lokale onafhankelijke partijen. Aan het begin van de enquête geeft het merendeel van de partijen aan in het verleden problemen te hebben ervaren omtrent de financiering van campagne-gerelateerde zaken.

Als tweede vorm van ondersteuning blijkt een groot deel van de partijen behoefte te hebben aan inhoudelijke ondersteuning gedurende een verkiezingscampagne.

Bij inhoudelijke ondersteuning kan er gedacht worden aan het verbeteren van de zichtbaarheid en communicatie naar de buitenwereld.

Een partij kan het gevoel hebben er alleen voor te staan en mogelijk weten zij niet goed waar en op welke manier zij om

hulp kunnen vragen. De respondenten gaven aan dat het lastig blijkt om als (nieuwe) lokale partij voldoende zichtbaar te zijn voor de buitenwereld.

Ook op het gebied van communicatie gaven lokale partijen aan behoefte te hebben aan inhoudelijke ondersteuning. Een aantal partijen gaf ook aan dat zij op bepaalde momenten merkten problemen te hebben omtrent het aantal actieve leden. Dit zou kunnen leiden tot organisationele problemen gedurende een campagne. Het gevolg hiervan kan zijn dat men tijdens het inhoudelijk vormgeven van een campagne tegen problemen aanloopt.

Onafhankelijkheid

Naast het onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte van lokale partijen, is er ook onderzoek naar de bereidheid van deze partijen om eventueel een samenwerkingsverband aan te gaan. Bij het eventueel aangaan van een samenwerkingsverband viel een aantal zaken op.

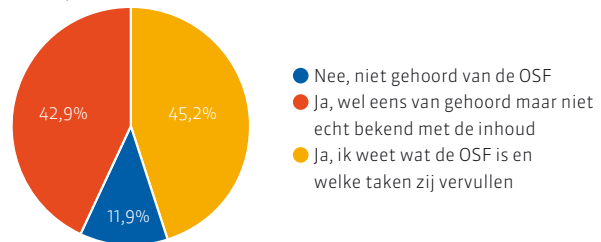
Uit het onderzoek kwam naar voren dat lokale onafhankelijke partijen onafhankelijk willen blijven.

Bij het eventueel aangaan van een samenwerkingsverband stellen zij twee voorwaarden.

1. De eerste is het behouden van de eigen identiteit.
2. Daarnaast willen zij buiten het samenwerkingsverband om ook volledig onafhankelijk blijven.

Vraag 10: Had u voor het invullen van deze enquête gehoord van de Onafhankelijke SenaatsFractie

42 responses

In totaal stonden er dertig lokale partijen open voor een mogelijk samenwerkingsverband rondom de verkiezingscampagne. De helft van deze partijen gaf wel direct aan dat zij onafhankelijk willen blijven.

De partijen die niet open stonden voor een samenwerkingsverband gaven aan dat zij strikt lokaal geïntereerd willen blijven, weinig mogelijkheden zien op het gebied van samenwerking en tijdgebrek hebben om ook nog met samenwerking bezig te zijn.

Deze conclusie komt deels overeen met het uitgevoerde literatuuronderzoek. Zo laat deze studie zien dat de financiële ondersteuning tussen lokale politieke partijen en landelijke afdelingen van politieke partijen scheef is verdeeld.

Titel

Ondersteuningsbehoefte in aanloop naar gemeenteraadsverkiezingen

Ondertitel

Een onderzoeksrapport

Aanvrager

WB bestuur

Onderzoeksvraag

Wat is de ondersteuningsbehoefte van lokale onafhankelijke partijen rondom verkiezingen en hoe kan OPNL hier optimaal op inspelen?

Boek gericht op

Bestuurders platformleden OPNL en bestuurders aangesloten lokale partijen

Onderzoekers

Bachelor studenten Bestuurskunde Tilburg University; Lisan Cuma, Karsten Luijten, Quinten de Jong, Mirthe Kooima, Youri van den Berg

Publicatie

September 2021, oplage 600 ex. 64 pag.

De literatuur en dit onderzoek tonen aan dat lokale partijen onafhankelijk willen blijven en vooral sterk inzetten op plaatselijke vraagstukken. Dit zorgt er tegelijkertijd ook voor dat zij zich moeilijker kunnen onderscheiden. Op het gebied van inhoudelijke ondersteuning gedurende de campagne, zo laat het literatuuronderzoek zien, dat het vinden van voldoende geschikte en professionele kandidaten lastig is.

Ter afsluiting van dit rapport kunnen een aantal overkoepelende conclusies worden getrokken. Lokale onafhankelijke partijen hebben met name behoefte aan financiële ondersteuning in aanloop naar gemeenteraadsverkiezingen. Daarnaast blijken lokale partijen het lastig te vinden om een verkiezingscampagne inhoudelijk vorm te geven. De partijen gaven met name aan dat zij moeite hadden met het verbeteren van de zichtbaarheid naar de buitenwereld. Een meerderheid van de respondenten stond open voor het aangaan van een samenwerkingsverband. Een groot deel van de respondenten gaf overigens wel direct aan onafhankelijk te willen blijven als lokale partij.

Aanbevelingen

1. Praat over alternatieven voor geld

Om te beginnen zou het goed zijn het gesprek aan te gaan met lokale onafhankelijke partijen over alternatieven voor geld. Ondanks dat het direct geven van geld niet tot de mogelijkheden voor ondersteuning behoort, is het wel overduidelijk iets waar lokale partijen behoefte aan hebben. Het kan daarom moeilijk genegeerd worden.

2. Faciliteer een kennisloket

Als tweede zou het goed zijn een vragenloket op te richten. Dat loket richt zich voornamelijk op het geven van campagneadvies, maar ook op andere zaken. Partijen laten namelijk blijken op bepaalde punten vragen te hebben die ze nu niet kwijt kunnen, bijvoorbeeld over het integriteitsvraagstuk en de risico's van sociale media.

3. Trainingen en cursussen

De derde aanbeveling is het organiseren van cursussen en/of trainingen voor kandidaat raadsleden. Uit het onderzoek blijkt dat hier behoefte aan is en dit is ook iets wat goed te realiseren zou moeten zijn.

4. Biedt maatwerk

De vierde en laatste aanbeveling betreft het streven naar maatwerk. Het onderzoek heeft laten zien dat behoeften hier en daar behoorlijk kunnen verschillen en het zou goed zijn om daar op in te spelen. Dat kan door met een partij die zich nieuw aansluit, een uitvoerig gesprek te voeren over de verwachtingen en behoefte aan ondersteuning, eventueel vergezeld door een vragenlijst. Wat voor de ene partij werkt, kan voor de andere partij juist een last zijn. Door van tevoren duidelijk te hebben waar een partij behoefte aan heeft, kan de ondersteuning beter worden vormgegeven.

Het is van belang dat er met de vele onafhankelijke lokale partijen gesproken wordt door de provinciale leden van het OPNL platform. Daardoor staat partijen dicht bij elkaar en zal veel van de te bespreken onderwerpen voor beide partijen herkenbaar zijn.

**ONAFHANKELIJKE
POLITIEK NEDERLAND**

de Kracht van de Regio

POLITIEKE VRAAG + WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK =

BOEKENREEKS
WETENSCHAPPELIJK BUREAU

WWW.OPNL.NL

De volgende Provinciale Politieke Partijen zijn aangesloten bij het OPNL platform
en bieden een platform voor onafhankelijke politiek in de eigen provincie.

